Stefania Sempołowska

Data urodzenia: 1 października 1869

Miejsce urodzenia: Polenisz

Data śmierci: 31 stycznia 1944

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Maria z Potrzobowskich i Stanisław Sempołowscy

Profesja: nauczycielka, działaczka oświatowa, społeczna i polityczna

Słowa kluczowe: tajne nauczanie, więźniowie polityczni, ruch opozycyjny, Rosyjski Czerwony Krzyż, kara śmierci, II Rzeczypospolita

Biogram[1]:

Stefania Sempołowska zdobyła wykształcenie nauczycielskie w Warszawie i w stolicy prowadziła aktywną działalność oświatową, społeczną i polityczną. W okresie zaborów pracowała jako nauczycielka, współpracowała z Czytelnią Bezpłatną Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności, a także angażowała się w tajne nauczanie i działalność nielegalnych organizacji oświatowych (Kobiece Koło Oświaty Ludowej, Koło Kobiet Korony i Litwy). W 1905 r. popierała strajk szkolny, uczestniczyła w zjeździe nauczycieli ludowych, który zapoczątkował powstanie nielegalnej organizacji nauczycielskiej, Związku Nauczycieli Ludowych. Za działalność niepodległościową była trzykrotnie aresztowana. W czasie zaborów, pod wpływem działaczki oświatowej, uczestniczki powstania styczniowego Wandy Umińskiej, podjęła pracą na rzecz więźniów politycznych. Sempołowska uważała, że „więzień polityczny, to nie przestępca, to jeniec walki ideowej, odpowiednik jeńca wojennego". Już w 1890 r. angażowała się w zbiórkę darów rzeczowych i pieniężnych dla nauczycielek, aresztowanych lub ukaranych grzywnami za tajne nauczanie. Sempołowska współpracowała ze Związkiem Pomocy dla Ofiar Politycznych oraz z powołanym w 1907 r. Patronatem Opieki nad Uwolnionymi z Więzień. Świadczona pomoc przybierała różne formy: obok zbiórek, organizowano pomoc prawną i medyczną byłym więźniom politycznym i ich rodzinom.

[1] Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł, całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Sempołowska kontynuowała działalność oświatową, m. in. uczestniczyła w 1919 r. w I Ogólnopolskim Zjeździe Oświatowym. Opowiadała się za powszechnym, bezpłatnym szkolnictwem. W kolejnych latach krytycznie wypowiadała się o niedostatecznej, w jej ocenie, trosce rządu o upowszechnianie nauczania, zwracała uwagę na brak nauczycieli i miejsc w szkołach dla dzieci oraz ostrzegała przed skutkami analfabetyzmu.

W niepodległej Rzeczypospolitej kontynuowała także działalność na rzecz więźniów politycznych. W tym zakresie nadal współpracowała z Patronatem, a od 1920 r. także jako przedstawicielka Rosyjskiego Czerwonego Krzyża (RCK). W ramach RCK otaczała opieką jeńców wojennych i więźniów sowieckich oraz zajmowała się repatriacją. Interweniowała również w sprawach aresztowanych i internowanych działaczy lewicowych, głównie komunistów. Do 1931 r. miała nieograniczony dostęp do więzień, monitorowała warunki osadzonych, udzielała pomocy rzeczowej, finansowej, prawnej i medycznej. Angażowała się również w działania na rzecz amnestii dla więźniów politycznych i konsekwentnie występowała przeciwko karze śmierci.

W 1926 r., po zbrojnym zamachu stanu Józefa Piłsudskiego, Sempołowska wystąpiła przeciwko polityce represji, publikując własnym nakładem *List otwarty Stefanii Sempołowskiej* skierowany do marszałka Piłsudskiego i ministra sprawiedliwości.

Wystąpienia i działania na rzecz więźniów politycznych, zwłaszcza pomoc więzionym komunistom, spotykały się z krytyką i reakcją władz. Funkcję przedstawicielki RCK pełniła do sierpnia 1937 r. Po jej zakończeniu nadal angażowała się w pomoc więźniom politycznym działając w Patronacie, choć w znacznie ograniczonym zakresie. W czasie II wojny światowej przebywała w Warszawie i włączyła się w organizowanie pomocy Żydom, współpracowała z Żydowskim Komitetem Narodowym.

Zmarła 31 stycznia 1944 r. w Warszawie.

Bibliografia

Źródła:

Sempołowska S., *List otwarty Stefanii Sempołowskiej*, Warszawa: nakład własny, 1926.

Sempołowska S., *Niedola młodzieży w szkole galicyjskiej. (Kilka słów o narodowej szkole w Galicyi),* Kraków: Nakładem Administracji „Naprzodu", 1906.

Sempołowska S., *Uniwersytet latający*, „Społeczeństwo. Tygodnik naukowo-literacki, społeczny i polityczny", 1910, nr 11, s. 121-124.

Opracowania:

Cieślikowa A., J., *Czerwona Pomoc w Polsce 1924-1838. Przybudówka, przykrywka, przyczółek,* Warszawa: Instytut Historii PAN, 2018.

Michalski S., *Społeczna i pedagogiczna działalność Stefanii Sempołowskiej,* Warszawa: Książka i Wiedza, 1973.

Mortkowicz-Olczakowa H., *Panna Stefania. Dzieje życia i pracy Stefanii Sempołowskiej,* Warszawa: Nasza Księgarnia, 1961.

Wawrzykowska-Wierciochowa D., *Stefania Sempołowska. Współczesne życiorysy Polaków*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo „Iskry", 1981.